

Urte haietako zapalketaren agerpide bezala dakargu hona praxi politiko haren pitxi hau.

El Vicario General del Excmo. Sr. Arzobispo de Valladolid atentamente saluda

Al Rvd. P. Superior de los Franciscanos para rogarle que haga entender al P. Julián Alústiza de esa Residencia la prudencia que es menester tener en la correspondencia epistolar absteniéndose de incisos en vascuence y de ortografía baska para nombres propios. José Zurita Nieto.

Aprovecha esta ocasión para reiterar a V. Rvcia. el testimonio de su consideración y afecto. Valladolid 27 de Abril 1938.

Ikusten da: hizkuntza eta ortografia, biak zeuden debekatuta...

Dakidanez, legezko gerra-egoera hau (eskutizketa pribatua ere legepetzen zuena) ez zen gerratearen amaierarekin garbitu, 1939ko apirilean alegia. 1940ko urtarrilean kendu zen zentsuraren arau hau. *El Noticario Universal* egunkariak honela zioen hil horren 6an: «Ha quedado suprimida la censura para la correspondencia destinada a la Península. Continúa subsistiendo la censura para el correo internacional».

Urte haietako Historia egin dadin, komeniko litzateke hone-lako testigantzak bildu eta pilotzea. Legeak ezezik, garaiko praxia ere ezagutu beharko genuke. Pozik jasoko nituzke, ezagutzen dituztenengandik, hizkuntz politikari dagozkion hola-mozko albisteak. ■ *Joseba Intxausti.*

«Bi ta bat gure alde» (Martin Villa)

Barne Arazoetako ministroak, Iruñeko polizi inspektore *bat* eta *bi* ETako tiroka hil zirela jakin zuenean, horixe jaulki omen zuen: «Bi ta bat gure alde». Txoriburu edota ziniko batek ukan zezakeen horrelako ateraldirik. Bata nahiz bestea dira larriegiak ministro batentzat.

Dena dela, ez naiz harritu. Haren aurreko biak gogoratu ditut: Arias Navarro eta Fraga Iribarne. (Tartean besteren bat izan zen nonbait; ez dut gogoan, eta berdin zait. Txiki eta Otaegi eta beste hirurak garbitu zituztenekoa izan zen). Nik Arias eta Fraga gogoratu ditut, eta Martin Villak maisu onak ukan dituela iruditu zait.

Arias-ek bazuen bere filosofia, eta honela adierazten zen: «El orden, cueste lo que cueste». Seguru asko ez zuen bere filosofia jatorrizkoa, berak zaindu eta iraunerazi nahi zuen diktadurarena baizik. Eta benetan garesti kostatu zitzaigun horien ordenu hori: bere gobernupean hil zituen lehen aipaturiko bostak; ordenu horren

saria izan zen nonbait Gasteizko hilketa ere; eta agian Jurramedikoa ere bai. Eta beste hainbat.

Fragak asmamen handiagoa izan zuen, eta hauxe asmatu: «La calle es mía». Baina nonbait kaleak ez zituen aski, eta elizak eta mendiak ere beretzat hartu nahi izan zituen. Horregatik, bere «erreinuan» gerta zitezkeen —gertatu ziren— polizien aldetiko zapalketak, hilketak, etab., bere gain hartzeko prest zegoen, bere burua erantzule eginaz.

Zorigaiztoko Barne Arazoetako edo Gobernazioko ministro asko jasan behar izan dugu. Ahantzi nahi genituzke. Baina beti dator ondorengoren bat, haien tradizioari eutsi nahian edo; eta oroipen txarrak bizierazten dizkigute, eta aspalditiko beldurrak birsortzen.

Oraingoan Martin Villa izan da.

Baina euskal arazoa Gobernuaren eta Herriaren arteko partidu baten bidez erabaki nahi baldin badu, zera gogorarazi beharko diogu: Euskal Herriak dituela pelotaririk onenak, eta euskal futbolarriak Estatu espainol osotik dabiltzala.

Dena dela, guztion lasaitasunerako, eta joko tragiko hori ETAK eta poliziak, Ministroak eta euskaldunok, denok gal ez dezagun, hobe luke hainbatek eta hainbatek manifestaziotan, agiritan eta egunkaritan eta astekaritan eskatu eta oihukatu dutena beteko balu: hots, Martin Villaren dimisioa. ■ *P. Kortabarria.*

Indarretxe nuklearrak

David Alvarez hil da. Lemoizko indarretxe nuklearrari atentatu bat egin nahi ziolarik, Goardia zibilak tirokatu zuen. Lau astetan biziaren eta herioaren arteko burruka jasan ondoren, herioak eraman du.

...Eta herioarena da, hain zuzen ere, indarretxe nuklearren kontra burrukatzen direnek darabilten sinboloa. Lemoizko indarretxeak, lanean hasi aurretik ere, odola eskatu eta irentsi du. Litroka, gainera. Ez Davidena bakarrik, eta bai haren bizia salbatzeko beren odola eskaini duten hainbatena ere.

Lemoizko indarretxe nuklearra diktadura frankistaren garaiko proiektua da. Garai hartan Iberduero monopolistak bere proiektua ezarri zion herriari; honek ez zuen ez eritzi eta ez hitzik ukan arazo horretan. Areago, Iberduerok legez kanpo jokatu zuen, bere proiektua ezartzeko eta aurrera eramateko: baimenik gabe ihardun zen Iberduero hilabete luzetan, Lemoizko indarretxe nuklearra eraikitzen. Baina Diktadura, indar politiko batzuren monopolioa da; eta diktaduran monopolio politikoa eta monopolio ekonomikoa oso elkarturik joan ohi dira. Iberduerok «hechos consumados» = *eginak egin* jokora jokatu zuen, administrazioaren aurrean.